

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพดังนั้นการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพให้แก่ประชาชนทุกคน จึงเป็นภารกิจหลักที่สำคัญยิ่งของรัฐบาลในทุกประเทศ สำหรับประเทศไทยนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้กำหนดให้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนา ให้บุคคลมีสิทธิเสมอกันในการรับ การศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และให้คำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชนจัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ และปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และสังคม ให้พัฒนาวิชาชีพและส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542, หน้า 41)

เพื่อให้เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 รัฐบาลจึงได้ตราพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งกำหนดความมุ่งหมายของ การจัดการศึกษาไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542, หน้า 5) สาระสำคัญของพระราชบัญญัติแห่งชาติ พ.ศ. 2542 คือ มุ่งเน้นให้มีการปฏิรูประบบบริหารและ จัดการทางการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีเอกภาพในเชิงนโยบายและมีความ หลากหลายในการปฏิบัติ และมีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษาสถานศึกษาและ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะมาตรา 39 กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจและการจัด การศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารงานทั่วไป ไปยัง คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและสำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของเขตพื้นที่ การศึกษาโดยตรง และในมาตรา 27 ได้กำหนดให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตร ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่นตลอดจนคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ ตลอดจนด้าน กระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

จากข้อกำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และนโยบายของรัฐบาลยุคปัจจุบัน กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ซึ่งเป็นหลักสูตรแกนกลางที่มีโครงสร้างหลักสูตรยืดหยุ่น กำหนดจุดหมาย ซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้รวม 12 ปี สาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้แต่ละกลุ่ม มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น แบ่งช่วงชั้นละ 3 ปี จัดเฉพาะส่วนที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิต ความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดีของชาติ การดำรงชีวิตและประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อให้สถานศึกษาจัดทำสาระในรายละเอียดเป็นรายปีหรือรายภาคให้สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัดและความสนใจของผู้เรียนแต่ละกลุ่มเป้าหมายด้วย (กรมวิชาการ, 2544, ความนำ)

ในการจัดการศึกษาที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนอย่างแท้จริงนั้น ต้องเป็นการศึกษาที่เกื้อกูลต่อชีวิตจริงสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นได้ และในท้องถิ่นแต่ละแห่งจะมีทรัพยากรมากมาย มีภูมิปัญญาท้องถิ่นหลายสาขาที่จะนำพาใช้ในการเรียนการสอนได้ (กรมวิชาการ, 2540, หน้า 11) ความสำคัญของภูมิปัญญาชาวบ้านในฐานะเป็นองค์ความรู้ หรือความสามารถของชาวบ้านหรือปราชญ์ชาวบ้านที่ได้มีกระบวนการวิเคราะห์และสังเคราะห์ประสบการณ์มาเป็นเวลานาน สืบทอด สืบสานมรดกทางวัฒนธรรม ที่มีศักยภาพในการแก้ปัญหาที่สานความรู้ใหม่เลือกเฟ้น และปรับใช้ภูมิปัญญาอารยธรรมอื่นที่เหมาะสมสอดคล้องกับท้องถิ่นของตนได้เป็นอย่างดี ผู้วิจัยตระหนักในความสำคัญของปัญหา เพราะปัญหาดังกล่าวไม่ได้เกิดขึ้นที่ใดที่หนึ่งของประเทศไทย แม้แต่อำเภอทุ่งใหญ่ซึ่งเป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดนครศรีธรรมราชได้รับผลกระทบจากปัญหาดังกล่าว เพราะปัจจุบันการจัดงานประเพณีต่าง ๆ ในอำเภอทุ่งใหญ่ ที่สืบสานวัฒนธรรมดั้งเดิมของท้องถิ่นได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบไปบ้าง เนื่องจากการขยายตัวทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ ทำให้เด็กและเยาวชนในท้องถิ่นอาจมีความเข้าใจเรื่องดังกล่าวบิดเบือนไป จึงเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้วิจัยเพื่อการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เรื่องประเพณีการทำบุญวันสารทเดือนสิบ จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อเป็นการสนองนโยบายการจัดการศึกษาของชาติอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่องประเพณีการทำบุญวันสารทเดือนสิบ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
2. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องประเพณีการทำบุญวันสารทเดือนสิบ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
3. เพื่อศึกษาเจตคติของการใช้หลักสูตรท้องถิ่น เรื่องประเพณีการทำบุญวันสารทเดือนสิบ

ความสำคัญของการวิจัย

1. ให้หลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่องประเพณีการทำบุญวันสารทเดือนสิบ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
2. เป็นแนวทางสำหรับการทำวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

ขอบเขตของการทำวิจัย

ผู้ทำวิจัยได้กำหนดขอบเขตของการทำวิจัย ไว้ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่น เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านก่องาม จำนวน 20 คน โรงเรียนบ้านหนองใหญ่ จำนวน 35 คน รวมทั้งหมด 55 คน ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 สังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐานเขต 2 จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เนื้อหาของหลักสูตร เรื่องประเพณีการทำบุญวันสารทเดือนสิบ ประกอบด้วย
 - 2.1 ความเป็นมาของประเพณีการทำบุญวันสารทเดือนสิบ
 - 2.2 การปฏิบัติงานในการทำบุญวันสารทเดือนสิบ
 - 2.3 การรวมกิจกรรมการทำบุญวันสารทเดือนสิบ
3. ระยะเวลาที่ใช้ในการทำวิจัย ในการทำวิจัยครั้งนี้ใช้ระยะเวลาในการทดลอง 3 สัปดาห์ ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 จำนวน 36 คาบ คาบละ 20 นาที

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 หมายถึง เอกสารหลักสูตรระดับชาติที่กระทรวงศึกษาธิการ จัดทำขึ้นเพื่อให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของถือปฏิบัติในแนวทางเดียวกัน เพื่อความเป็นเอกภาพของชาติในเรื่องความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดี การประกอบอาชีพ และการศึกษาต่อ
2. หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่องประเพณีการทำบุญวันสารทเดือนสิบ หมายถึง เอกสารหลักสูตรที่ประกอบด้วยผลการเรียนรู้และแผนจัดการเรียนรู้
3. การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง กระบวนการจัดทำหลักสูตร โดยการนำหลักสูตรแกนกลางมาปรับขยาย และพัฒนาตามรูปแบบของ Hilda Taba เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพชุมชน และท้องถิ่นประเพณีการทำบุญวันสารทเดือนสิบ ซึ่งมี 7 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 สำรวจสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น

ขั้นที่ 2 กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและจุดประสงค์การเรียนรู้

ขั้นที่ 3 คัดเลือกเนื้อหาสาระ

ขั้นที่ 4 จัดเนื้อหาสาระ

ขั้นที่ 5 คัดเลือกประสบการณ์

ขั้นที่ 6 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้

ขั้นที่ 7 การวัดผลประเมินผล

4. สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม หมายถึง สาระการเรียนรู้พื้นฐานเกี่ยวกับประเพณีวันสารทเดือนสิบ ที่สามารถเกื้อกูลให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ เกิดความรักในท้องถิ่นของตน

5. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ หมายถึง แบบทดสอบวัดความรู้ของผู้เรียน เรื่องประเพณีวันสารทเดือนสิบ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมสำหรับนักเรียนชั้นระดับชั้นประถมศึกษา ที่เรียนจบหลักสูตร ซึ่งเป็นแบบปรนัยเลือกตอบ ชนิด 4 ตัวเลือก โดยมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด

6. ความพึงพอใจ หมายถึง ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตรท้องถิ่นและความรู้สึกภูมิใจต่อประเพณีการทำบุญวันสารทเดือนสิบซึ่งวัดได้จากแบบสอบถามเป็นค่าระดับความรู้สึก 2 ระดับ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

7. นักเรียนชั้นประถมศึกษา หมายถึง นักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 โรงเรียนบ้านก่องาม สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขต 2 จังหวัดนครศรีธรรมราช ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 ปัจจุบันรัฐบาลได้มีนโยบายปฏิรูปการศึกษา โดยถือว่าการศึกษเป็นวาระแห่งชาติ ทั้งนี้เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ อันเป็นเงื่อนไขสู่การพัฒนาระบบเศรษฐกิจ ให้คนไทยทั้งปวงได้รับโอกาสเท่าเทียมกันที่จะเรียนรู้ และพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และมีปัญญาเป็นทุนไว้สร้างงาน สร้างรายได้ นำประเทศให้อยู่รอดจากระบบเศรษฐกิจและสังคมที่ผันแปรอยู่ตลอดเวลา โดยยึดหลักว่าการศึกษสร้างคน สร้างชาติ สร้างงาน (กรมวิชาการ, 2544, บทนำ)